

M. S. Vlahović, B. Radović, Nošnje Srbije u Etnografskom muzeju u Beogradu. Založba »Jugoslavija«, Beograd 1954.

Akvareli slikarja-etnografa Nikole Arsenovića, ki je živel in delal v prejšnjem stoletju, so v Etnografskem muzeju v Beogradu, ena izmed zelo dragocenih zbirk. Dvakrat dragocenih: prvič, ker so iz dobe, kateri tako zelo primanjkuje barvnega slikovnega gradiva in drugič zato, ker so risane verno po originalu, tako glede barve, kroja in blaga. Arsenović, ki je bil izučen krojač, je svoje slikarsko znanje spretno združil z obrtnim, kar se vidi predvsem pri zelo natančnem risanju kroja te ali one obleke.

Sedemnajst akvarelov, med katerimi zasledimo žensko in moško nošo iz raznih krajev v okolici Beograda. Pirola, Niša, Leskovca itd., dovolj prepričljivo govori o veliki vrednosti in vse hvale vredni prizadevnosti EM v Beogradu, da je akvarele po originalu objavil v tako lepi publikaciji.

Medtem ko nas seznanjata avtorja na začetku z življenjem slikarja Nikole Arsenovića, pa je na koncu dodan še skop opis vsake izmed upodobljenih noš.

Marija Jagodic

M. Vlahović, P. Milosavljević, Seoski nadgrobnni spomenici u Srbiji. Založba »Jugoslavija«, Beograd 1956.

Iz uvoda ravnatelja Vlahovića ugotovimo, da so do konca 15. stoletja, do propada srbskih držav, pokopavali vladarje in višje plemstvo v kamnitih zabojih, podobnih rimskim sarkofagom. Spomeniki so bili tudi do dva metra visoki. Sčasoma pa so te zamenjali manjši spomeniki z značilno upodobitvijo moške glave na vrhu. Zanimivo je, pravi dalje ravnatelj Vlahović, da se pojavi zlasti v Sumadiji in užičkih krajih vsakih sto ali celo petdeset let nova vrsta nagrobnih spomenikov. V vsem tem obdobju pa se seveda spreminjata material in vsebinsko prikazovanje. Kakor ugotavlja P. Milosavljevićeva v naslednjem, nekako uvod nadaljujočem prispevku, je mali del spomenikov, ki je bil do sedaj odkrit, presenetil raziskovalce s svojo veličino, figuralnimi predstavami in scenami ter predvsem z bogato in raznovrstno ornamentiko.

Razmeroma skromnemu splošnemu uvodu slede na 24 prilogah fotografije srbskih nagrobnih spomenikov iz raznih krajev Srbije.

Marija Jagodic

Dvije antologije narodnih pripovijedaka: Milorad Panić-Surep, Antologija srpskih narodnih pripovedaka, izd. Nolit, Beograd 1957. — Vojislav Đurić, Srpskohrvatske bajke, antologija, izd. Narodna prosvjeta, Sarajevo 1957.

U Andersonovom prikazu nedavno objavljene antologije talijanskih narodnih priča Itala Calvina čitamo ove rečenice: »Pojava ovakve knjige izaziva kod istraživača narodnih pripovijedaka redovito uzdah: Već opet ista podgrijana juha, dok tolike dragocene rukopisne zbirke pripovijedaka beznadno čekaju svoga izdavača!« (Fabula, 1. Bd, H. 3, Berlin 1958, str. 285). Taj se uzdah, dok sam čitala Panićevu i Đurićevu zbirku, oteo i meni, ne samo kao komparativnom istraživaču pripovijedaka, nego i kao čovjeku koji pozna ljepotu izvorno i vjerno zapisanih tekstova, zatvorenih još uvijek sa sedam pečata u arhivima naučnih ustanova, tabuističkom zabranom nedostupnih stranicama štampanih zbirki i antologija. Nije taj prigovor uperen posebno urednicima ovih dviju zbirki, nego onom začaranom krugu decenijama ukorijenjene prakse izdavanja naših folklornih tekstova. Eto samo u ovim dvjema zbirkama — od kojih Đurićeva sadrži gotovo isključivo čudesne bajke, a Panićeva bajke tek u manjini, pretežno pak novelističke priče i anegdote — nalazimo ni manje ni više nego dvadeset sedam zajedničkih tekstova (većinom bajki, onih najduljih). Da li je ovo podudaranje rezultat nenadmašene antologijske vrijednosti tih tekstova ili znatnijim dijelom i nesavladanog zakona inercije, nije teško pogoditi.

Ako Panićevu i Đurićevu antologiju shvatimo kao poslednji korak završene etape, kao dostojno vraćeni dug našim poznatim klasičnim tekstovima (toj velikoj i trajnoj kulturnoj vrijednosti, koja ipak nije dovoljno adekvatna izvornom pučkom pripovijedanju), poslije čega će se pristupiti izdavanju novih i nepoznatih tekstova, ako ih tako shvatimo, moći ćemo obje ove zbirke, a osobito Panićevu, pozdraviti kao uspjele i dobrodošle. Panićeva se antologija razlikuje od većine ostalih, a i od ranijih zbirki samoga Panića, jednim veoma vrijednim i kod nas nažalost neuobičajenim postupkom: s krajnjom su skrupuloznošću navedeni svi podaci o izvoru objavljenih tekstova, i to redovito na osnovu prvoga objavljivanja, što je zahtijevalo mnogo rada i listanja po zabavenim časopisima, ali je bilo vrijedno truda; među tim podacima govori se o kazivačima, zapisivačima, prvom publiciranju itd., što je sve skladna dopuna Panićevoj misli izraženoj u uvodu, gdje spominje da postoje »dva autora narodne pripovetke — kazivač i skupljač« (str. 12). Radujem se što oštri prigovor, koji sam u prošlogodišnjem »Slov. etnografu« uputila navedenju izvora u Panić-Surepovim »odabranim narodnim pripovetkama«, ovom novom njegovom zbirkom gubi svaku važnost (vremenski račun pokazuje da moje primjedbe nisu mogle tu utjecati na autora). U Đurićevoj je zbirki također navedeno odakle su uzeti pojedini tekstovi, ali na žalost nedovoljno precizno, ponegde tek prema sekundarnim izvorima, pa i netočno (za priču »Škrat« navodi se n. pr. da je uzeta iz Bogdanovićeve zbirke, a tamo je nema; po imenu »škrat« mogla bi ova priča tipa »Rumpelstilzchen« upućivati na neki slovenski izvor).

Da pedantno navođenje izvora nimalo ne smeta književnoj antologijskoj namjeni knjige, najbolji je dokaz Panić-Surepova zbirka. Surepova se antologija i rasporedom tekstova i predgovorom odlikuje među ostalim zbirkama pripovijedaka time što prilazi pripovijeci kao specifičnoj književnoj vrijednosti, koja može biti veoma bliska današnjem modernom čitaocu (usp. osobito str. 11—12). Nemoguće je ovom zgodom ulaziti u sve pojedinosti Đurićeva i Panić-Surepova kriterija pri odabiranju pojedinih tekstova i misli iznesenih u uvodnim člancima, iako bi tu bilo tema za diskusiju. Tek jedna mala napomena: mjerilo po kome je u Panić-Surepovu zbirku unošen samo onaj materijal koji je »prikupljen u srpskoj sredini i zabeležen od Srba skupljača« veoma je relativno i neprecizno, zapravo je to umjetni pokušaj da se nacionalno razgraniči nešto što je u životu nerazlučivo prepleteno i u mnogim iznesenim primjerima podjednako srpsko kao i hrvatsko (posebno je tu delikatan slučaj s muslimanskim pričama). Ukoliko je zbog karaktera edicije neizbježno bilo ograničenje na samu srpsku građu, trebalo je pažljivo obrazložiti kriterije lučenja i upozoriti na njihovu relativnost.

Maja Bošković-Stulli

Rad kongresa folklorista Jugoslavije na Bjelašnici 1955. i u Puli 1954. Uredio Vinko Zganec. Zagreb 1958. 197 str. + 8 slikovnih priloga na umetničkom papiru.

Brez dvoma predstavlja ta zbornik dokument o začetkih organiziranega dela jugoslovenskih znanstvenih delavcev na področju ljudske kulture v povojni dobi. Dejstvo, da so bili pri tem pobudniki etnomuzikologi (pač po konferenci International Folk-Music Councila v Opatiji 1952), se kaže tudi v spondu obeh prvih kongresov, kjer še prevladujejo teme iz področja etnomuzikologije. A že na Bjelašnici leta 1955 se pojavijo ob teh témah tudi teme splošno zanimivega etnografskega značaja, tako iz ljudskega slovstva (Maja Bošković-Stulli, Napomene uz priču o kralju sa životinjskim obilježjem glave, 105—116; Milenko S. Filipović, Lokalna predanja, zanemarena vrsta usmene književnosti, 137—144) in iz območja ljudskih običajev (Dragutin Đorđević, Lazarice u Leskovačkoj Moravi, 117—124). Podoba razvoja v širino bo še bistveno popolnejša v obeh naslednjih zbornikih (kongres v Črni gori 1956, kongres v Varaždinu 1957), ki sta oba hkrati v tisku. Slovenska folkloristika je v Puli in na Bjelašnici prispevala dve tehtni predavanji: Radoslav Hrovatin, Intonacijski